

Çocuğunuzun Sizinle Daha Açık Konuşmasını Sağlayan

21 | Küçük Değişim

Giriş

Çocuğunuz sizi dışlamaya başladı.

Eskiden size her şeyini anlatan o çocuk artık homurdanarak cevap veriyor. Gününü paylaşmak için sabırsızlanan o genç, eve gelir gelmez odasına kapanıyor. Sorular soruyorsunuz. Karşılığında sessizlik alıyorsunuz.

Ve bu sizi içten içe tüketiyor.

Bilmeniz gereken şey şu: Sorun ne söylediğiniz değil. Nasıl söylediğiniz, ne zaman söylediğiniz ve o kelimeler ağzınızdan çıkarken beden dilinizin ne anlattığı.

Çocuğunuzun beyni hâlâ gelişim sürecinde. Mantıklı düşünme ve duygusal kontrolü yöneten prefrontal korteks, yirmili yaşların ortalarına kadar tam olarak gelişmiyor. Bu sırada beynin duygusal merkezi olan amigdala ise tam gaz çalışıyor. Yani ergenler, duyguları sizden çok daha yoğun hissederken onları yönetebilmek için çok daha az araca sahip oluyor.

Aslında bu, her şeyi açıklıyor. Mantıksız gibi görünen o “aşırı tepkileri”, reddediliyormuşsunuz gibi hissettiren alan ihtiyacı, adeta savaş gibi görünen iletişim tarzı.

Bu kişisel değil. Bu biyoloji.

İyi haber şu: Yaklaşımınızdaki küçücük değişiklikler bile aranızdaki bağı büyük ölçüde değiştirebilir. Terapiye ihtiyacınız yok (gerçi terapi harika bir şeydir). Tüm ebeveynlik anlayışınızı baştan aşağı değiştirmenize de gerek yok. İhtiyacınız olan şey; “Seni görüyorum, sana saygı duyuyorum ve burada kendin olabilirsin” mesajını veren küçük ama tutarlı davranış değişiklikleri.

Bu rehber size bunlardan 21 tanesini sunuyor. Bazıları size ilk andan itibaren doğal gelecek. Bazıları ise başta garip hissettirecek. Bu tamamen normal. Size en yakın gelen bir veya iki tanesini seçin. Onları alışkanlığa dönüşene kadar uygulayın. Sonra ilişkinizin nasıl değişmeye başladığını izleyin.

Çocuğunuz aslında hâlâ sizinle bağ kurmak istiyor. Sizin yapmanız gereken tek şey, onun olmasını istediğiniz yerde değil, şu an bulunduğu yerde onunla buluşmak.

Hadi başlayalım.

1. Cevap Vermeden Önce Beş Saniye Bekleyin

Konuşmasını bitirdikten sonra içinizden beşe kadar sayın. Bu kısa duraksama, söylediklerini gerçekten düşündüğünüzü gösterir; ona vereceğiniz cevabı ya da nasihati hazırladığınızı değil. Çoğu ebeveyn anında öğüt vermeye ya da düzeltmeye çalışır ve gençler bu aceleyi, “Beni zaten dinlemiyordu” şeklinde yorumlar. Oysa sadece beş saniyelik bir bekleme bile her şeyi değiştirebilir. Hem ona eklemek istediği şeyler için alan açar hem de söylediklerinin sizin için değer taşıdığını hissettirir.

2. “Okul Nasıldı?” Yerine Daha Spesifik Sorular Sorun

"Okul nasıldı?" sorusu genelde "İyiymi" cevabını davet eder. Çocuğunuz bunu, ebeveynlerin mecburen yaptığı yüzeysel bir sohbet girişimi gibi algılar ve konuşma uzamasın diye en kısa cevabı verir. Bunun yerine daha spesifik bir şey sorun: "Bugün tarih projesindeki eşin belli oldu mu?" gibi. Bu, onu daha önce gerçekten dinlediğınızı ve onun için önemli olan şeyleri hatırladığınızı gösterir.

3. Gençlik Döneminizdeki Başarısızlıkları da Anlatın

Sürekli sınavlardan yüksek not aldığınız ya da her şeyi kusursuz yaptığınız hikâyeler çocuğunuza ilham vermez. Aksine, kendisini yetersiz hissetmesine neden olabilir. Bunun yerine; sunumda rezil olduğunuz bir günü, hoşlandığınız kişiden red yediğiniz zamanı ya da ciddi şekilde tökezlediğiniz bir anı paylaşın. Böylece onun gözünde, tepeden bakan kusursuz bir yargıç olmaktan çıkıp gerçek bir insana dönüşürsünüz. Bu kırılگانlık da çocuğunuza, karmaşık ve dağınık hislerini size korkmadan getirebilmesi için alan açar.

4. Sizinle Konuşurken Aynı Anda Başka İşlerle Uğraşmayı Bırakın

Telefonunuzu ters çevirip bırakın. Dizüstü bilgisayarınızı kapatın. Bulaşıklardan yüzünüzü ona çevirin. Çünkü çocuğunuz, söylediklerinizden çok beden dilinizi okur. Bölünmüş bir dikkat, “Sen benim tüm odağımı hak edecek kadar önemli değilsin” mesajı verir. Ve gelişim sürecindeki bir genç beyni, reddedilme hissine karşı son derece hassastır.

5. Çözüm Sunmadan Önce: “Tavsiye mi, Dinlenmek mi?”

Bu, belki de tüm rehberdeki en güçlü soru olabilir. Çünkü çoğu genç, çözüm duymaktan çok hislerini yüksek sesle ifade etmeye ihtiyaç duyar. Siz hemen çözüm üretmeye geçtiğinizde ise kendilerini gerçekten duyulmamış hisseder ve savunmaya geçerler. Önce neye ihtiyaçları olduğunu sormak, onların bireysel alanına saygı duyduğunuzu gösterir ve yargılanmadan içini dökebileceği güvenli bir ortam yaratır.

6. Davranışını Onaylamasanız Bile Duygularını Geçersiz Kılmayın

"Ş u an gerçekten çok öfkeli olduğumu görebiliyorum" demek ,
"Yaptığın şey normaldi" demek değildir. Aradaki fark çok önemlidir. Çünkü gençlerin beyni, mantıklı geri bildirimleri işlemeden önce anlaşılmış hissetmeye ihtiyaç duyar. Önce duygularını kabul edin, davranışlarını ise sonra konuşun. Böyle yaptığınızda söyledikleriniz daha etkili olur; çünkü o sırada enerjilerini hislerini savunmaya harcamıyor olurlar.

7. Karşılıklı Konuşmalar Yerine Yan Yana Yapılan Aktiviteler Planlayın

Mutfak masasındaki o “ciddi konuşmalar” size anlamlı gelebilir ama çocuğunuza çoğu zaman sorguya çekiliyormuş gibi hissettirir. Çünkü yüz yüze konuşmalar, gençler tarafından kolayca baskılayıcı ya da çatışmacı algılanabilir. En samimi ve önemli sohbetler genelde arabada, yürüyüşte ya da birlikte yemek yaparken ortaya çıkar. Yan yana yapılan aktiviteler, yoğun göz temasının yarattığı baskıyı azaltırken sohbetin doğal şekilde akmasına da alan açar.

8. Aşırı Tepki Verdiğinizde Bahane Üretmeden Özür Dileyin

"Sana bağırdığım için özür dilerim" güçlü bir cümledir. Ama "Sana bağırdığım için özür dilerim ama sen de beni dinlemiyordun" gerçek bir özür değildir. Bu, özür kılığına girmiş bir suçlamadır. Verdiğiniz aşırı tepkinin sorumluluğunu hiçbir mazeret eklemeden üstlenin. Samimi ve net bir özür; sorumluluk almayı modellediği gibi, yetişkinlerin de hata yapabildiğini gösterir ve güveni çoğu zaman çok hızlı şekilde yeniden kurar.

9. Arkadaşlarının İsimlerini Öğrenin ve Sohbetlerde Kullanın

"A rkadaşların nasıl?" demek yerine "Ece'yle aran düzeldi mi?" diye sorduğunuzda çocuğunuz şunu hisseder: "Benim dünyama gerçekten dikkat ediyor." Çünkü şu an onun hayatının merkezinde sosyal ilişkileri var. Arkadaşlarının isimlerini ve onlarla ilgili küçük detayları hatırlamanız, sadece notlarını ya da geleceğini değil; onun için gerçekten önemli olan şeyleri de önemsedığınızı gösterir.

10. Zihinsel Olarak Yorulduğunu Fark Ettiğinizde Önemli Konuşmaları Erteleysin

Çocuğunuz; yedi saat okulun, saatler süren antrenmanın ve ödev stresinin ardından eve geliyor olabilir. Bu, düşen matematik notlarını konuşmak için doğru an değildir. Ergen beyni, yorgunken duygularını yönetmekte çok daha fazla zorlanır. Bu yüzden zamanlama sandığınızdan çok daha önemlidir. Onun tükendiğini fark ettiğinizde, “Bunu yarın sabah konuşalım” diyebilmek çoğu zaman çok daha sağlıklı bir iletişim kurar.

11. “Neden?” Diye Sormak Yerine “Biraz Daha Anlat” Demeyi Deneyin

"Bunu neden yaptın?" sorusu gençlerde anında savunma hissi yaratır. Siz gerçekten merak ediyor olsanız bile, “neden” soruları çoğu zaman suçlama gibi algılanır.

Bunun yerine “Biraz daha anlatmak ister misin?” ya da “O sırada ne düşündüğünü anlamama yardım et” gibi ifadeler kullanın. Bu yaklaşım, karşı tarafı köşeye sıkıştırmadan kendini açıklamasına alan açar ve sohbetin daha yargısız, daha doğal ilerlemesini sağlar.

12. Kapalı Kapılara ve Küçük Mahremiyet Alanlarına Saygı Gösterin

O dasına girmeden önce kapıyı çalma isteğine saygı duyun. Telefonuna ya da mesajlarına sürekli göz atmayın. Size küçük ve önemsiz gibi görünen bu sınırlar, onun bireyselliğini geliştirme sürecinde aslında çok önemlidir. İşin ironik tarafı şu: Küçük mahremiyet alanlarına saygı duyulduğunu hisseden gençler, gerçekten önemli bir şey olduğunda gelip sizinle paylaşmaya çok daha yatkın olur.

13. Sadece Sonuca Değil, Gösterdiği Çabaya da Dikkat Edin

"B u sınav için gerçekten çok çalıştın" demek; "Ne kadar zekisin" ya da sadece "Harika not almışsın" demekten çok daha değerlidir. Çünkü genç beyni, kontrol edebildiği şeyler hakkında geri bildirim almaya ihtiyaç duyar: çaba, disiplin, strateji ve pes etmeme gibi. Çabayı övdüğünüzde ona, davranışlarının fark yarattığını öğretirsiniz. Aynı zamanda ileride karşılaşacağı zorluklara karşı daha dayanıklı bir karakter geliştirmesine de yardımcı olursunuz.

14. Kelime Ararken Cümlelerini Tamamlamaya Çalışmayın

Duraksadığında cümlesini onun yerine tamamlama isteğine karşı koyun. O kısa sessizlik size uzun ve rahatsız edici gelebilir ama araya girmeniz, “Senin düşünme hızına sabrım yok” mesajı verir. Bırakın kelimelerini kendi bulsun. Bu yaklaşım, geliştirmekte olan kendi sesine saygı duyduğunuzu hissettirir ve kendini daha derin, daha açık şekilde ifade etmesini teşvik eder.

15. Karşılık Beklemeden Ona Küçük Güzel Mesajlar Atın

Kısa bir mesaj gönderin: “Sabah kahvaltıda söylediğin şeye hâlâ gülüyorum” ya da “Sunumun için seni düşünüyorum.” Sonra telefonu bırakın. Cevap verip vermediğini kontrol etmeyin. Bu küçük anlar, baskı yaratmadan aranızdaki bağı güçlendirir. Çocuğunuz size cevap yazmasa bile o mesajı okuyor ve görüldüğünü hissediyor.

16. Farklı Uyku Düzenini Yargılamadan Karşılayın

Ergenlik döneminde biyolojik saat gerçekten değişir. Bu tembellik değil, biyolojidir. Gençlerin beyni bu dönemde daha geç uyumaya ve daha geç uyanmaya yatkın şekilde çalışır. “Daha geç yatmak istediğini biliyorum ama yine de yaklaşık sekiz saat uykuya ihtiyacın var” demek; onun doğasıyla kavga etmek yerine bilimi dikkate aldığınızı gösterir.

17. Düzenli ve Güven Veren Küçük Rutinler Oluşturun

Pazar sabahı birlikte simit almaya çıkmak. Perşembe akşamı kısa bir yürüyüş yapmak. Cumartesi kahvaltısını dışarıda yapmak. Bu küçük rutinler, baskı hissettirmeden düzenli bağ kurma fırsatları yaratır. Güçlü olmalarının nedeni de tam olarak bu öngörülebilirliktir. Çocuğunuz, o zamanın ona ayrıldığını bilir ve zamanla bu anları gerçekten önemli şeyleri paylaşmak için kullanmaya başlar.

18. Kendi Deneyiminizi Anlatmadan Önce Daha Uzun Dinleyin

Çocuğunuz “Bugün okulda herkes benim hakkımda konuşuyordu” dediğinde hemen “Ben senin yaşındayken...” diye başlamayın. Durun. Çünkü o daha anlatmayı bitirmedi ve siz farkında olmadan hikâyeyi kendi üzerinize çevirmiş oldunuz. Önce tamamen anlatmasına izin verin, sonra kendi deneyiminizle bağlantı kurun. Çok erken yapılan kıyaslamalar, yaşadığı şeyin küçümsendiği hissini yaratabilir.

19. Sadece Gününü Değil, Fikirlerini de Sorun

"O kuldaki yeni kuralla ilgili ne düşünüyorsun?" ya da "Bu konuda senin fikrini gerçekten merak ediyorum" gibi sorular, çocuğunuza düşünceleri değer verilen bir birey gibi hissettirir. Bu tarz sohbetler, "Günün nasıl geçti?" sorusundan genelde daha derin ve daha samimi ilerler. Çünkü burada amaç onu sorgulamak değil, bakış açısını gerçekten anlamaktır.

20. Anlattığı Hikâyelerdeki Küçük Detayları Sürekli Düzeltemeyin

Çocuğunuz size yaşadığı bir tartışmayı anlatırken araya girip “Hayır, o salıydı; çarşamba değil” dediğiniz anda sohbetin akışını bozarsınız. Ve farkında olmadan, onun hissettiklerinden çok detayların doğruluğuna önem verdiğiniz mesajını verirsiniz. Oysa bağ kurarken küçük tarih ya da detay hataları önemli değildir. Küçük yanlışları takıntı hâline getirmek yerine, size aslında ne anlatmaya çalıştığına odaklanın.

21. Kendi Duygularınızı da Açıkça İfade Edin

"Ş u an iş yüzünden bunalmış hissediyorum" ya da "Bu karar konusunda biraz kaygılıyım" gibi şeyleri açıkça söyleyin. Siz duygularınızı ifade etmeye başladığınızda, çocuğunuza da karmaşık hislerini anlamlandırabilmesi için bir dil kazandırmış olursunuz. Çünkü çoğu genç, içinde yaşadığı duygulara tam olarak isim koyamaz. Duygularınızı düzenli olarak dile getirmeniz, bunun doğal bir şey olduğunu gösterir ve hislerin konuşulmasının korkulacak bir durum olmadığını hissettirir.

Sonuç

B u 21 yaklaşım sihirli çözümler değil. Bunlar, ergen beyninin şu an nasıl çalıştığıyla uyumlu, bilim temelli iletişim stratejileri.

Hepsini yarından itibaren eksiksiz uygulamaya çalışmanıza gerek yok. Bu hem bunaltıcı olur hem de kısa sürede vazgeçmenize neden olabilir. Bunun yerine size en yakın gelen iki tanesini seçin. Bu hafta onları doğal hissettirecek kadar uygulayın. Sonra üzerine yenilerini ekleyin.

Küçük ama tutarlı değişimler zamanla büyük farklar yaratır. Bu hafta biraz daha iyi geçen bir sohbet, gelecek hafta için güven inşa eder. Cevap vermeden önce verdiğiniz o kısa mola, bir sonraki konuşmada daha fazla şey paylaşmasına alan açar. Bahane üretmeden ettiğiniz bir özür ise kırılan bağı onarır ve sonraki tartışmanın daha az sert geçmesini sağlar.

Çocuğunuz bunların hepsini fark ediyor. Siz telefonu elinizden bıraktığınızda bunu görüyor. Duygularını küçümsemeden karşıladığınızda aradaki farkı hissediyor. Ve bu değişimlerin gerçekten kalıcı mı, yoksa birkaç hafta sonra vazgeçeceğiniz başka bir ebeveynlik yöntemi mi olduğunu anlamaya çalışıyor.

Tutarlı olun. Değişim bir gecede olmayacak ama zamanla kesinlikle olacaktır.

Çocuğunuzla olan ilişkiniz sürekli bir savaş alanı olmak zorunda değil. Karmaşık duyguları da dahil olmak üzere kendisini olduğu gibi getirebildiği güvenli bir yer olabilir. Kendi fikirlerinin ezilmeyeceğini bildiği için sizin fikrinizi merak ettiği bir ilişki olabilir. Bağ kurmak zorunda hissettirilmediği, gerçekten iyi hissettirdiği için size bir şeyler anlattığı bir ilişki olabilir.

Ve bu ilişki, sizin ilk adımı atmanızla başlar. Büyük jestlerle değil. Küçük ama istikrarlı değişimlerle. Zamanla yeni iletişim şeklinize dönüşecek küçük adımlarla.

Çocuğunuz hâlâ orada. Sadece olduğu yerde görülmeyi ve anlaşılmayı bekliyor.

Şimdi ona gerçekten ulaşmanın zamanı.